

ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับการบริจาคโลหิต
ของพระภิกษุจากวัดในกรุงเทพมหานคร

นางสาวพัฒน์มาศ มณีกาญจน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2539
ISBN 974-636-381-6
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**KNOWLEDGE, ATTITUDE AND BEHAVIOR REGARDING BLOOD DONATION
AMONG MONKS OF BUDDHIST TEMPLES
IN BANGKOK METROPOLIS**

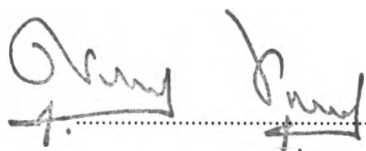
MISS. PANNAMAS MANEEKAN

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science
Department of Preventive and Social Medicine
Graduate School
Chulalongkorn University
Academic Year 1996
ISBN 974-636-381-6**

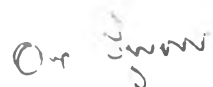
หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตของพระภิกษุ
จากวัดในกรุงเทพมหานคร

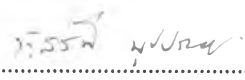
โดย นางสาวพัฒนมาศ มณีกาญจน์
ภาควิชา เวชศาสตร์ป้องกันและสังคม
อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ แพทย์หญิงทัศนีย์ นุชประยูร
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์สมรรัตน์ เลิศมหาฤทธิ์

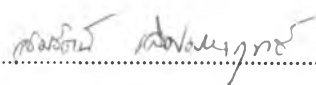
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

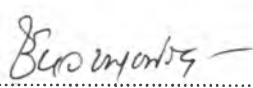

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ศุภวัฒน์ ชุตินวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์องอาจ วิพุธศิริ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ศาสตราจารย์ แพทย์หญิงทัศนีย์ นุชประยูร)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์สมรรัตน์ เลิศมหาฤทธิ์)

.....กรรมการ
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัยเวช นุชประยูร)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

พัฒนาศ มณีกาญจน์ : ความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมการบริจาคโลหิตของพระภิกษุจากวัดใน กรุงเทพมหานคร (KNOWLEDGE, ATTITUDE AND BEHAVIOR REGARDING BLOOD DONATION AMONG MONKS OF BUDDHIST TEMPLES IN BANGKOK METROPOLIS.) อ. ที่ปรึกษา : ศ.พญ. ทศสนี นุชประยูร, อ. ที่ปรึกษาร่วม : อ. สมรัตน์ เลิศมหาฤทธิ์, 89 หน้า. ISBN 974-636-381-6.

ศาสนาพุทธและพระภิกษุมีอิทธิพลกับชีวิตของคนไทยมาช้านาน ตามประเพณีนิยมชายไทยทุกคน จะบวชอย่างน้อยครั้งหนึ่งในชีวิต พระภิกษุซึ่งเป็นผู้สืบทอดศาสนา จึงเป็นที่เคารพเลื่อมใสของประชาชนโดยทั่วไป ถ้าสามารถชักชวนให้พระภิกษุมีความรู้ ทศนคติที่ดีเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตก็จะช่วยเพิ่มอัตราการบริจาคโลหิตของ พระภิกษุและยังสามารถเผยแพร่ความรู้และชักชวนประชาชนให้บริจาคโลหิตอย่างต่อเนื่องได้อีกด้วย การศึกษา ครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตของพระภิกษุ ผู้วิจัย ทำการสำรวจพระภิกษุซึ่งสุ่มตัวอย่างมาจากพระภิกษุในวัดทั่วกรุงเทพมหานครทั้งหมด จำนวน 435 วัด โดยทำการ สุ่มชนิดหลายชั้นตอน ในระหว่างเดือนตุลาคม 2539 ถึงเดือนมกราคม 2540 ใช้แบบสอบถามให้พระภิกษุตอบ ด้วยตนเอง และได้คำตอบอย่างสมบูรณ์จากพระภิกษุ 1,578 รูป ใน 60 วัดที่สุ่มได้ เพื่อนำมาวิเคราะห์

ผลการศึกษา พบว่าพระภิกษุมีอายุเฉลี่ยระหว่าง 33 ปี ($\bar{X} \pm SD = 32.9 \pm 13.6$) พำนักอยู่ในวัดในเขต พื้นที่กรุงเทพมหานครชั้นในมากที่สุด (ร้อยละ 48.5) พระภิกษุส่วนใหญ่ (ร้อยละ 61.4) ยินดีบริจาคโลหิตถ้ามี หน่วยเคลื่อนที่รับบริจาคโลหิตในวัด ในด้านความรู้เกี่ยวกับการบริจาคโลหิตนั้นพระภิกษุส่วนใหญ่มีระดับความรู้ อย่างถูกต้องอยู่ในระดับต่ำ และมีทศนคติที่ดีในการบริจาคโลหิตถึงร้อยละ 64.4 พระภิกษุเหล่านี้ได้เคยชักชวนให้ ผู้อื่นบริจาคโลหิตด้วยร้อยละ 65.7 ด้านพฤติกรรมการบริจาคโลหิตของพระภิกษุ พบว่ามีร้อยละ 43.5 เคยบริจาคโลหิต การบริจาคโลหิตในรอบปีที่ผ่านมา ผู้บริจาคโลหิตให้ศูนย์ฯ เป็นพระภิกษุ ร้อยละ 20.0 เฉลี่ยแล้ว 1 /ครั้ง/ คน/ ปี (2539) โดยมากเป็นการบริจาคที่วัด (ร้อยละ 32.7) เหตุผลในการตัดสินใจบริจาคโลหิตครั้งแรกคือเพื่อช่วยชีวิต เพื่อนมนุษย์มากที่สุด (ร้อยละ 48.6) และอีกร้อยละ 26.6 ของพระภิกษุที่ตอบว่ามีความไม่สะดวกในการบริจาคโลหิต ซึ่งเหตุผลส่วนใหญ่เนื่องมาจากเจ้าหน้าที่รับบริจาคโลหิตเป็นสตรี ความตั้งใจบริจาคโลหิตในอนาคตสูงถึงร้อยละ 84.6 ในขณะที่กลุ่มพระภิกษุที่ไม่เคยบริจาคมีความตั้งใจที่จะบริจาคในอนาคตเพียงร้อยละ 24.8 โดยให้เหตุผลที่ไม่บริจาคโลหิตเป็นเพราะปัญหาสุขภาพมากที่สุด (ร้อยละ 34.5) ความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับการ บริจาคโลหิตของพระภิกษุในเขตพื้นที่ต่างๆ ของกรุงเทพมหานคร (ชั้นใน ชั้นกลาง และชั้นนอก) มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) พฤติกรรมของพระภิกษุในกลุ่มที่เคยและไม่เคยบริจาคโลหิตมีความแตกต่างกัน ในด้านปัจจัยส่วนบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ยกเว้น โรคประจำตัว, ประเภทของพระภิกษุ, สังฆาธิการ และการมีสิ่งตอบแทนในการบริจาคโลหิต

ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม.....
สาขาวิชาเวชศาสตร์ชุมชน.....
ปีการศึกษา2539.....

ลายมือชื่อนิติต ทศนภดา มณีกาญจน์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ทศสนี นุชประยูร
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม สมรัตน์ เลิศมหาฤทธิ์

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

C 845294 : MAJOR COMMUNITY MEDICINE

KEY WORD: BLOOD DONATION/ KNOWLEDGE/ ATTITUDE/ BEHAVIOR/ MONKS

PANNAMAS MANEEKAN : KNOWLEDGE, ATTITUDE AND BEHAVIOR REGARDING BLOOD DONATION AMONG MONKS OF BUDDHIST TEMPLES IN BANGKOK METROPOLIS. THESIS ADVISOR : PROF. DR. THASSANEE NUCHPRAYOON, THESIS COADVISOR : SOMRAT LERTMAHARIT, 89 pp. ISBN 974-636-381-6.

Buddhism is the national religion of Thailand. It is Thais' culture that Buddhist man should spend a period of time in their life (even a few days or weeks) to be a monk in order to follow Dhamma of the Lord Buddha, thus Buddhist monks influence several ways of Thai life. If Buddhist monks have correct knowledge and good attitude on blood donation, they will be a big group of safe and regular blood donors and can convince all walks of life to become regular blood donors as well.

The objective of this study was to determine KAP on blood donation among Buddhist monks in Bangkok Metropolis. A survey of monks by using multistage cluster sampling was carried out during October 1996 to January 1997. A total of 1,578 monks in 60 Buddhist temples complete the self-administered questionnaires, the data were analysed by SPSS/PC⁺.

The study revealed that the mean age of monks was 33 years old ($\bar{X} \pm SD = 32.9 \pm 13.6$). Most of them (48.5%) stayed in the inner area of Bangkok Metropolis. 61.4% of monks stated that they would participate in giving blood donation at their places, if any. Knowledge on blood donation of monks was considered low but they had high attitude towards blood donation (64.4%). Among them, 64.5% have persuaded people to donate blood before, and 43.5% have ever donated their blood. In the past year, only 20.0% of monks donated blood which came out the rate of blood donation among monks was 1 time per monk per year. 84.6% of Buddhist monks who have ever donated blood, intended to do so in the future, while only 14.8% of that never donated before. The latter group gave the reason of that because of his health problem. The reason for the first time donation was humanitarian (48.6%). The unpleasant feeling in blood donation was that the collectors were mostly female nurses (26.6%). The study showed statistical difference between the location of temples where monks stayed (inner, middle, and outer area) and the KAP regarding blood donation ($p < 0.05$). There was also significant difference between group of monks (who ever donated & never donated) and some personal characteristics ($p < 0.05$). No difference was demonstrated between group of monks and the types of monks, illness, position of the monks (Sanghadikara) and incentives given.

ภาควิชา.....เวชศาสตร์ป้องกันและสังคม.....

สาขาวิชา.....เวชศาสตร์ชุมชน.....

ปีการศึกษา.....2539.....

ลายมือชื่อนิสิต.....กันนภพร มณีภาค.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....ภรณ์ มณีเพชร.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....สมรตม์ เลิศมณีภาค.....

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ นายแพทย์องอาจ วิพุธศิริ ประธานกรรมการ สอบวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์แพทย์หญิงทศสินี นุชประยูร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ อาจารย์สมรัตน์ เลิศมหาฤทธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ซึ่งได้ให้ความรู้ คำปรึกษา คำแนะนำ ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ปรับปรุงแก้ไข ด้วยความเอาใจใส่ดียิ่ง ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำ วิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่อย่างดีเยี่ยมมาโดยตลอดขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์นายแพทย์ ชัยเวช นุชประยูรที่ได้กรุณาสละเวลามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอขอบคุณผู้ช่วยวิจัยและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวก ในการเก็บข้อมูล

ขอขอบคุณพี่และเพื่อนๆ ที่ได้ให้กำลังใจ ความห่วงใยและปรารถนาดี และมีส่วนช่วยเหลือให้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี

พัฒน์มาศ มณีกาญจน์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฌ
สารบัญแผนภูมิ	ฐ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
คำถามของการวิจัย	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
สมมุติฐาน	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิจัย	7
ปัญหาทางจริยธรรม	7
ข้อจำกัดของการวิจัย	7
2 ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
ความรู้เรื่องโลหิต	8
แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทศนคติ และการปฏิบัติ	11
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	16
รูปแบบการวิจัย.....	16
ประชากรและตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	16
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	21
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	21
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	22
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	22
4 ผลการวิจัย.....	24
ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป.....	25
ส่วนที่ 2 ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคโลหิต.....	33
ส่วนที่ 3 ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสคัญที่เกี่ยวข้องหรือมีผลกระทบต่อ พฤติกรรมและประสบการณ์การบริจาคโลหิต.....	54
5 อภิปรายผล สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ.....	68
อภิปรายผลการวิจัย.....	68
สรุปผลการวิจัย.....	73
ข้อเสนอแนะ.....	76
ข้อเสนอแนะ ในการวิจัยครั้งต่อไป.....	76
รายการอ้างอิง.....	77
ภาคผนวก.....	81
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม.....	82
ประวัติผู้วิจัย.....	89

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1	แสดงร้อยละของแบบสอบถามที่แจกและตอบกลับจำแนกตามเขต..... 25
ตารางที่ 4.2	แสดงจำนวนและร้อยละของพระภิกษุจำแนกตามนิกายและจำนวนวัด..... 26
ตารางที่ 4.3	แสดงจำนวนและร้อยละของวัตถุประสงค์ในการบวชของพระภิกษุ..... 27
ตารางที่ 4.4	แสดงจำนวนและร้อยละจำแนกตามลักษณะข้อมูลทั่วไปของประชากร..... 28
ตารางที่ 4.5	แสดงจำนวนและร้อยละของความรู้เกี่ยวกับการบริจาคโลหิตของพระภิกษุกลุ่ม ตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามถูกต้องจำแนกตามพฤติกรรมการบริจาคโลหิต..... 33
ตารางที่ 4.6	แสดงความแตกต่างของคะแนนความรู้เกี่ยวกับการบริจาคโลหิตเฉลี่ยของพระภิกษุ ตามเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครชั้นใน ชั้นกลางและชั้นนอก..... 34
ตารางที่ 4.7	แสดงร้อยละของทัศนคติและความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริจาคโลหิต..... 35
ตารางที่ 4.8	แสดงร้อยละของทัศนคติเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตจำแนกตามพฤติกรรมการ บริจาคโลหิต..... 37
ตารางที่ 4.9	แสดงความแตกต่างของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตของพระภิกษุตาม เขตพื้นที่กรุงเทพมหานครชั้นใน ชั้นกลาง และชั้นนอก..... 39
ตารางที่ 4.10	แสดงจำนวนและร้อยละของประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคโลหิต..... 40
ตารางที่ 4.11	แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งจูงใจและสิ่งตอบแทน หรือ ของสมนาคุณแก่ผู้บริจาคโลหิต..... 43
ตารางที่ 4.12	แสดงข้อเสนอแนะของพระภิกษุเพื่อการพัฒนาการบริการโลหิต..... 44
ตารางที่ 4.13	แสดงจำนวนและร้อยละของพฤติกรรมและประสบการณ์เกี่ยวกับการบริจาค โลหิตของพระภิกษุที่เคยบริจาคโลหิต..... 45
ตารางที่ 4.14	แสดงจำนวนและร้อยละของความสะดวกและผลกระทบของการให้บริการของทีมงาน ที่รับบริจาคโลหิต..... 48
ตารางที่ 4.15	เหตุผลและความรู้สึกในการบริจาคโลหิตครั้งแรกของพระภิกษุที่เคยบริจาคโลหิต 49
ตารางที่ 4.16	อาการที่เกิดขึ้นจากการบริจาคโลหิต..... 50
ตารางที่ 4.17	จำนวนและร้อยละของเหตุผลที่ไม่บริจาคโลหิตของพระภิกษุที่ไม่เคยบริจาคโลหิต 51
ตารางที่ 4.18	แสดงจำนวนและร้อยละของความตั้งใจที่จะบริจาคโลหิตในอนาคตของพระ ภิกษุที่ไม่เคยบริจาคโลหิต..... 52

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.19 แสดงความแตกต่างของการบริจาคโลหิตในรอบปีที่ผ่านมาของพระภิกษุตามเขตพื้นที่.....	53
ตารางที่ 4.20 แสดงร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตามพฤติกรรมการบริจาคโลหิต.....	
ตารางที่ 4.21 แสดงร้อยละของปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องจำแนกตามพฤติกรรมการบริจาคโลหิต...	54
ตารางที่ 4.22 แสดงร้อยละของการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตจากสื่อต่างๆ จำแนกตามพฤติกรรมการบริจาคโลหิต.....	61
ตารางที่ 4.23 แสดงร้อยละในการถูกชักชวนให้บริจาคโลหิตจำแนกตามพฤติกรรมการบริจาค โลหิต.....	62
ตารางที่ 4.24 แสดงเหตุผลที่ใช้ในการชักชวนผู้อื่นให้บริจาคโลหิตจำแนกตามพฤติกรรมการ บริจาคโลหิต.....	63
ตารางที่ 4.25 แสดงการทดสอบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง จำแนกตามพฤติกรรมการบริจาคโลหิต.....	64
ตารางที่ 4.26 แสดงการทดสอบความแตกต่างของความรู้เกี่ยวกับการบริจาคโลหิตผู้จำแนกตาม พฤติกรรมการบริจาคโลหิต.....	
ตารางที่ 4.27 แสดงการทดสอบความแตกต่างของทัศนคติเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตผู้จำแนกตาม พฤติกรรมการบริจาคโลหิต.....	66

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1	กรอบแนวคิดในการวิจัย..... 6
แผนภูมิที่ 2	แสดงเทคนิคการสุ่มตัวอย่าง (Sampling Technique)..... 20